

Guide til kildekritik

Skoletjenesten, Arbejdermuseet

Når du læser en historisk tekst, er der mange ting, du skal tage i betragtning for at svare på det spørgsmål du har fået stillet. For at vurdere kildens relevans og troværdighed i forhold til det stillede spørgsmål, skal du gå kildekritisk til værks. For at læse en tekst kildekritisk kan du bruge en række værktøjer. Det er selvfølgelig vigtigt, at man vurderer kilden som helhed ud fra kontekst, tendens, modtagergruppe osv. osv.

Der findes ikke nogen speciel måde at analysere en kilde på. Det er vigtigt, at du bruger din sunde fornuft.

En kilde er pr. definition ikke noget i sig selv, og en kilde indeholder ikke bare et udsagn eller et svar. Mange kilder indeholder svar på tusindvis af spørgsmål. Det afhænger af det stillede spørgsmål.

Hvis du eksempelvis har en artikel af Louis Pio, er det ikke bare en kilde, fordi den er skrevet for 140 år siden. Det bliver en kilde, hvis der spørges til "*Hvad mener Pio om arbejdernes vilkår*". Her kan du netop bruge Pios artikel. Det bliver en kilde, netop fordi den er en kilde til noget, nemlig Pios holdninger til arbejdernes vilkår.

Ophavssituationen til kilden står centralt, når man skal fastslå kildens relevans og især troværdighed i forhold til det stillede spørgsmål. Det centrale bliver at kikke på den person, som har skrevet kilden, altså **afsenderen**. Hvem er afsenderen? Hvilken position har han i det undersøgte sammenhæng? Hvilken interesse har han haft for at skrive, som han har gjort?

Men det er også relevant at se på, hvilken sammenhæng, altså **kontekst**, teksten er skrevet i. Er det lang tid efter begivenheden? Måske af personer, som slet ikke har været til stede til begivenheden? Eller er kilden skrevet efter pres fra nogen? Eller måske for at imponere nogen?

Har man eksempelvis to kilder, som beskriver en begivenhed eller situation. Den ene er skrevet lige efter begivenheden. Den anden måske 25 år efter. Den sidstnævnte skal man umiddelbart være mere kritisk overfor. Vedkommende, som har skrevet om episoden, kan måske ikke huske alting. Der er måske bevidst eller ubevidst sorteret i historien, og nogle episoder er måske slet ikke beskrevet.

I forlængelse af spørgsmålet om ophavssituation ligger spørgsmålet, om kilden er **primær** eller **sekundær**. Hvis kilden er primær, bygger den ikke på andre kilder til begivenheden. En primærkilde kunne eksempelvis være en person, som var til stede ved Slaget på Fælled, og sidenhen skrev et brev, en artikel osv. om oplevelserne. En sekundærkilde derimod er en skildring af begivenheden, hvor forfatteren ikke selv har været til stede, og kilden måske er skrevet flere år

efter, og der derfor mangler nogle detaljer. En primærkilde er altså i udgangspunktet den bedste kilde.

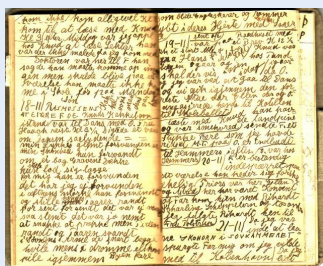
Modtageren er vigtig at fastslå. Der er måske en god grund til, at afsenderen har skrevet, som han har gjort. Der er også stor forskel på, om kilden er skrevet til offentlig brug, altså at modtageren i princippet er alle. Hvis dette er tilfældet, kunne der være undladt noget i kilden, og dens troværdighed kan svækkes. Hvis det er en kilde, som ikke skulle have været offentliggjort, kan den virke mere troværdig, da der så måske er flere ting, som bliver skrevet.

Tendensen i kilden betyder, hvilken holdning som kommer til udtryk i kilden. Det behøver ikke at være en holdning, som bliver sagt åbent, det kan også være en skjult tendens. Når man har fundet de holdninger, som kommer til udtryk, kan man så se, hvilken tendens der overordnet set kommer til udtryk i kilden.

Hvis kilden er meget holdningspræget, dvs. **subjektiv**, kan det være, at man skal være opmærksom på dette. Hvis en kilde ikke er særlig, eller slet ikke holdningspræget, kan man sige, at den er **objektiv**.

Et godt eksempel er, hvis man skal kortlægge, hvad der præcist skete under Slaget på Fælleden. Har man en kilde, skrevet af eksempelvis en arbejder, som fortæller, han fik en masse bank og hader politiet, er han meget subjektiv. Måske er der 4 forskellige kilder som modsiger dette. Dette kan svække arbejderens troværdighed, og teksten er ikke særlig god som kilde til Slaget på Fælleden. Derimod kan det være en god kilde, hvis man skulle undersøge arbejderens holdninger i 1870'erne.

Guide til kildekritik

Skoletjenesten, Arbejdermuseet

Guide til kildekritik

Skoletjenesten, Arbejdermuseet

Kontrolspørgsmål – når du arbejder med kilder

Her er en række forslag til kildekritiske spørgsmål, du altid bør stille, når du arbejder med kilder.

Afsenderen

- Hvem er kildens afsender, hvem har skrevet den?
- Har afsenderen haft en særlig interesse i at fremstille sig selv eller hændelsen på en særlig måde?
- Er det en primær (afsenderen har været til stede) eller en sekundær (afsenderen har ikke været til stede) kilde?
- Hvilke forudsætninger har afsenderen haft for at beskrive de forhold/personer/begivenheder som kildende omtaler?

Kilden

- Hvornår er kilden blevet skrevet – er den nedskrevet samtidig med begivenhederne eller er den skrevet senere, altså ikke-samtidig?
- Hvilken form for kilde er der tale om (dagbog, brev, rapport, avisartikel etc.)
- Hvad er tendensen/hvilken holdning kommer frem i kilden?
- Er kilden subjektiv eller objektiv?

Modtageren

- Hvem har skullet læse kilden?
- Er den skrevet til offentlig brug, hvor alle i princippet har kunnet læse den, eller er den skrevet til privat brug?